08/06/2023

Οι εισηγήσεις της 2ης ημέρας του Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Ελλάδος

Συνεχίσθηκαν την Τετάρτη 7 Ιουνίου, οι εργασίες του ΙΗ' Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων, το οποίο διοργανώνει η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος στο Συνεδριακό Κέντρο της Ιεράς Μητροπόλεως Περιστερίου.

Γενικό θέμα του Συμποσίου, το οποίο έχει θέσει υπό την αιγίδα του ο **Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερώνυμος**, είναι: «**Το ήθος και ο χαρακτήρας της λατρείας της Ορθοδόξου Εκκλησίας**».

Το πρωί τελέσθηκε Θεία Λειτουργία στο Ιερό Παρεκκλήσιο του Επισκοπείου της **Ιεράς Μητροπόλεως Περιστερίου**, με τη συμμετοχή όλων των Συνέδρων. Ακολούθως παρετέθη πρωινό.

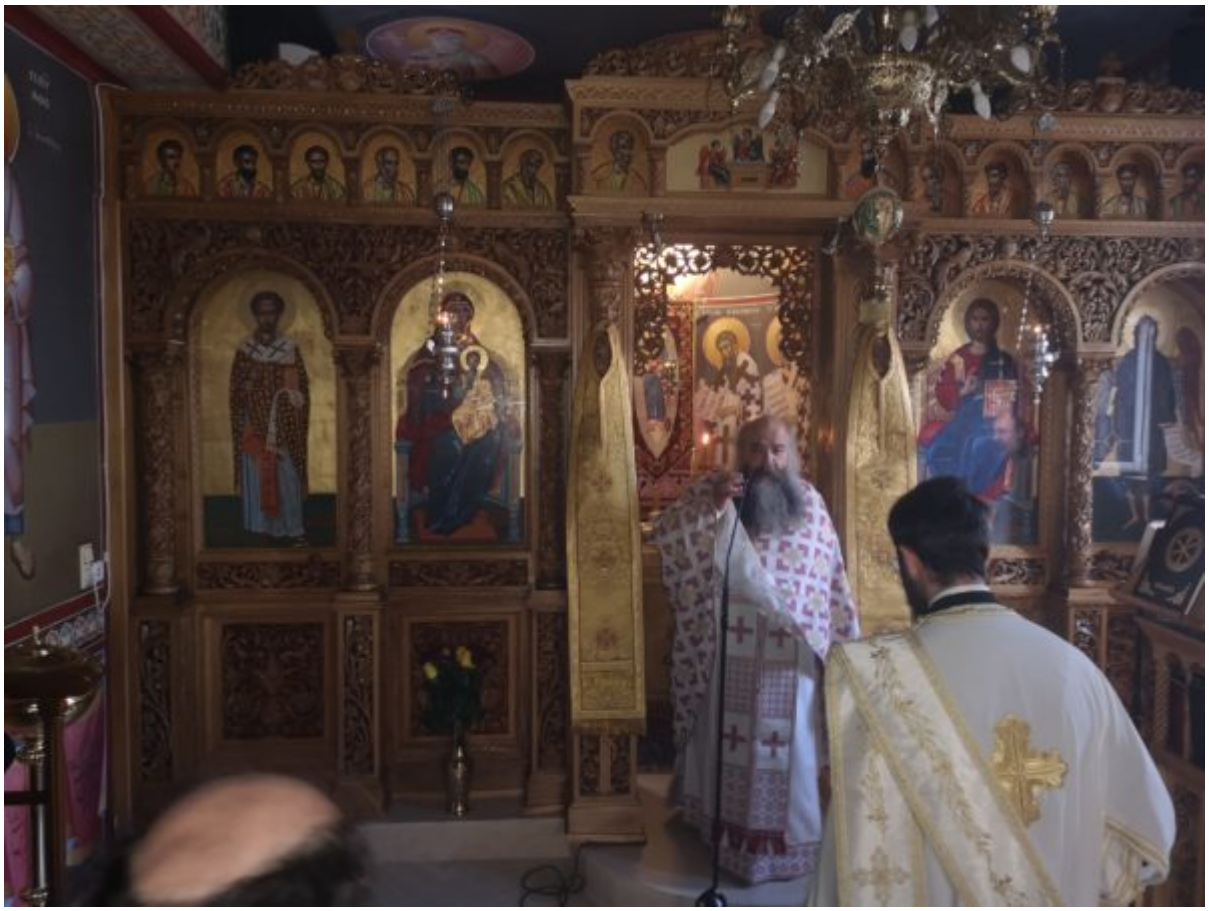

Εν συνεχεία άρχισαν οι εργασίες του Συμποσίου και συγκεκριμένα πραγματοποιήθηκε η **δεύτερη Συνεδρία, με προεδρεύοντα τον Αιδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. Βασί-λειο Καλλιακμάνη, Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης**, κατά την οποία παρουσιάστηκαν οι ακόλουθες Εισηγήσεις:

Ο πρώτος Εισηγητής, Ελ-λο-γιμώ-τα-τος κ. Τιμο-λέων Γαλάνης, Επίκουρος Καθηγητής της Θεολογι-κής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονί-κης, ανέπτυξε το θέμα: «Συναγωγή και Ναός στην Ιουδαϊκή παρά-δοση και ο χριστιανικός Ναός».

Ο ομιλητής ανέφερε: *«Στην Αρχαία Ανατολή ο Ναός είχε κοσμολογική σημασία και συνδεόταν με την αρχή της δημιουργίας του κόσμου. Είχε θεμελιωθεί και στεκόταν πάνω στο όρος που πρώτο ξεπρόβαλε στην αρχέγονη δημιουργία, όταν τιθασεύτηκε το χάος, όταν, δηλαδή, υποχώρησαν τα αρχέγονα ύδατα. Για τον λόγο αυτό στην Μεσοποταμία και την Αίγυπτο ο ναός ως οικοδόμημα ίσχυε ως το ορατό σημείο του αρχέγονου κοσμικού κέντρου, ως το θεμέλιο του ουρανού και της γης. Κατά συνέπεια η λατρεία εντός του Ναού και το τελετουργικό συνδεόταν με την αρχέγονη κατάσταση ως μια επιστροφή στο γεγονός της αρχής της δημιουργίας και της επιβολής της τάξης του κόσμου, οπότε και η λατρεία των θεών ήταν και αυτή που εξασφάλιζε και την ανανέωση της δημιουργίας, την συνέχιση της κοσμικής τάξης, την εγγύηση της ζωής.*

Οι πρώτες λέξεις της Παλαιάς Διαθήκης στο Α΄ κεφ. της Γενέσεως αναφέρονται στην γένεση του κόσμου, στην δημιουργία του ουρανού και της γης. Ο Θεός επιβάλλει τάξη στο χάος και σταθεροποιεί την γη ανάμεσα σε δύο υδάτινα μεγέθη, τα ύδατα πάνω από το στερέωμα, δηλαδή πάνω από τον ουρανό και τα ύδατα κάτω από το στερέωμα, δηλαδή την θάλασσα, τις λίμνες και τα ποτάμια (ο εν ύδασι την γην κρεμάσας)».

Ο δεύτερος Εισηγητής, Ελ-λο-γιμώ-τα-τος κ. Απόστολος Κραλίδης, Κα-θη-γη-τής της Θεολογικής Σχολής του Πα-νε-πι-στημίου Θεσ-σα-λο-νί-κης, παρουσίασε το θέμα: «Τα Μυστήρια της αρχαιότητας

και η χρι-στιανική λατρεία».

Ο ομιλητής τόνισε: *«Η μελέτη των Μυστηρίων της αρχαιότητας ή των διαφόρων Μυστηριακών λατρειών οδηγεί αρκετούς ερευνητές τις τελευταίες δεκαετίες στην επίμονη αναζήτηση πιθανών ''ομοιοτήτων'' ή αναλογιών με τον Χριστιανισμό και ειδικότερα την χριστιανική λατρεία. Εκτός από τις περιορισμένες μαρτυρίες των πηγών, διαπιστώνουμε σημαντικές αποκλίσεις στις απόψεις που διατυπώνονται, γεγονός που επιβεβαιώνει την ανάγκη να υιοθετηθεί μία ορθότερη μεθοδολογία στην προσέγγιση και ερμηνεία τους».*

Ο τρίτος Εισηγητής, Ελ-λο-γιμώ-τα-τος κ. Πα-να-γι-ώ-της Σκαλ-τσής, Κα-θη-γη-τής της Θεολογικής Σχολής του Πα-νε-πι-στημίου Θεσ-σα-λο-νί-κης εισηγήθηκε το θέμα: «Η εορτή της Σκηνοπηγίας ως τύπος της χρι-στιανικής εορτής».

Ο κ. Καθηγητής υπογράμμισε ότι: *«Η επταήμερος εορτή της Σκηνοπηγίας είχε το χαρακτήρα της ευχαριστίας του Θεού για τη σωτηρία του λαού Του στην έρημο. Η διαμονή σε σκηνές, η συγκομιδή των καρπών κατά τον έβδομο μήνα (Σεπτέμβριο), και τα διάφορα τελετουργικά δρώμενα (άντληση ύδατος, λιτανεία γύρω από το θυσιαστήριο, σάλπιγγες, φωτισμός του Ναού κ.ά.) ερμηνεύτηκαν τυπολογικά με αναφορά στο Χριστολογικό, Θεολογικό και ανθρωπολογικό περιεχόμενο της Χριστιανικής εορτής.*

Η Μεσοπεντηκοστή σχετίζεται με τη Σκηνοπηγία ως εορτή του Χριστού που είναι η Σοφία του Θεού και η πηγή του ζώντος ύδατος. Ο ιλαστικός χαρακτήρας της Σκηνοπηγίας, οι σάλπιγγες και η αναφορά της στην Ανάσταση, εξηγούν την τυπολογική σχέση της με την Πεντηκοστή. Η ευλογία των σταφυλιών-καρπών και οι τρεις σκηνές απηχούν τα δεδομένα της Σκηνοπηγίας. Το ίδιο και η εορτή της Ινδίκτου ως εορτή ευχαριστίας του Θεού για τη δημιουργία και την ευλογία των καρπών της γης, παραπέμπει στη Σκηνοπηγία.

Όλο το Μυστήριο της εν Χριστώ σωτηρίας του ανθρώπου λειτουργείται στα γεγονότα του Χριστιανικού Εορτολογίου, του οποίου οι ρίζες βρίσκονται σε ιστορικά και εορτολογικά γεγονότα που καταγράφονται στην Αγία Γραφή, Παλαιά τε και Καινή Διαθήκη».

Επακολούθησε συζήτηση και σύντομο διάλειμμα.

Στη συνέχεια άρχισαν οι εργασίες της τρίτης Συνεδρίας υπό την προεδρία του Ελλογιμωτάτου κ. Γεωργίου Φίλια, Καθηγητού της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ο πρώτος Εισηγητής, Σεβασμιώ-τατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερό-θεος, πραγματεύθηκε το θέμα: «Μυστικός Δείπνος».

Ο ομιλητής τόνισε: *«Η εορτή του Πάσχα περνά από το βιβλίο της Εξόδου της Παλαιάς Διαθήκης, στα ιερά Ευαγγέλια της Καινής Διαθήκης και καταλήγει στο βιβλίο της Ιεράς Αποκαλύψεως του Ευαγγελιστού Ιωάννου, καί υπάρχει μια ενότητα μεταξύ των τριών αυτών, δηλαδή από τον τύπο, στην σκιά και την εικόνα των επουρανίων, από το ιουδαϊκό Πάσχα στο Μυστήριο της θείας Ευχαριστίας, και στον γάμο του Αρνίου, της Ιεράς Αποκαλύψεως.*

Η βάση της Ορθοδόξου πίστεως είναι ότι ο Κύριος της Δόξης, ο Μεγάλης Βουλής Άγγελος, ο Άσαρκος Λόγος της Παλαιάς Διαθήκης είναι ο Σεσαρκωμένος Λόγος της Καινής Διαθήκης, και έτσι και το Σώμα του Χριστού είναι πηγή ακτίστου ενέργειας του Θεού.

Ο Μυστικός Δείπνος που παρέδωκε ο Χριστός στους Μαθητές Του στό ανώγαιο την Μεγάλη Πέμπτη είναι Πασχάλιο Δείπνο, το Πάσχα το καινό και μυστικό, το αιώνιο Πάσχα, είναι μετάβαση από τον θάνατο προς τήν ζωή, πού προϋποθέτει την σταύρωση του ανθρώπου που μετέχει σε αυτό. Έτσι, ο Μυστικός Δείπνος, δηλαδή η θεία Ευχαριστία, δεν είναι ανεξάρτητος από την βρώση και πόση του Σώματος και του Αίματος του Χριστού, και την μέθεξη της καθαρτικής, φωτιστικής και θεοποιού ενέργειας του Θεού».

Η δεύτερη Εισήγηση είχε ως θέμα: «Τα εγκαίνια του χριστιανικού Ναού».
Ο Εισηγητής Αιδεσιμολογιώτατος Πρω-το-πρε-σβύ-τε-ρος κ. Κωνσταντίνος Κα-ραϊσαρίδης, Κα-θηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, υπογράμμισε: *«Η σύγχρονη λειτουργική επιστήμη οφείλει μία τεκμηριωμένη απάντηση στο ερώτημα της ιστορικής εξέλιξης της ακολουθίας των εγκαινίων, βάσει ιδιαίτερα της χειρογράφου παραδόσεως, και παράλληλα να δώσει περισσότερο σαφείς οδηγίες για την επιτέλεσή της, ώστε ν΄ αποφεύγονται, συνεπικουρούσης δυστυχώς και της σύγχρονης τεχνολογίας των οπτικοακουστικών μέσων μετάδοσης των ιερών τελετών, λατρευτικές εικόνες οι οποίες εγγίζουν τα όρια του κοσμικού θεάματος».*

Ακολούθησε εποικοδομητική συζήτηση και η καθιερωμένη μεσημβρινή διακοπή.

Κατά την απογευματινή τέταρτη Συνεδρία προήδρευσε ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερόθεος, ενώ παρουσιάσθηκαν από τους κ.κ. Εισηγητές τα εξής θέματα:

Η πρώτη Εισήγηση είχε ως θέμα *«Οι σχέσεις της λατρείας της Παλαιάς Διαθήκης (στο Ναό και στις Συναγωγές) και της λατρείας της Χριστιανικής Εκκλησίας»*, με Εισηγητή τον Σεβασμιώτατο Μητ-ροπο-λίτη Καισαριανής, Βύρωνος και Υμηττού κ. Δανιήλ. Ο Σεβασμιώτατος ανέφερε: *«Η λατρεία του Ισραήλ ήταν τέτοια, ώστε να δύναται να προσληφθεί υπό του νέου Ισραήλ και να είναι επιδεκτική συμπληρώσεως και τελειοποιήσεως υπ' αυτού. Διότι μόνη η θρησκεία του Ισραήλ προήρχετο εκ θείας Αποκαλύψεως και μόνη αυτή μεταξύ όλων των θρησκειών της αρχαιότητος βασίζεται επί της μετ' εμπιστοσύνης εξαρτήσεως από του αοράτου Θεού, που είναι η ουσία της θεοκεντρικής ζωής και λατρείας. Μόνη η λατρεία αυτή, παρά το ότι επί των ημερών του Κυρίου είχε αποβεί νεκρός τύπος, κατά το αληθές όμως και πραγματικό πνεύμα αυτής απέβλεπε στον εξαγιασμόν της όλης συμπε- ριφοράς του ανθρώπου και στην ολοκληρωτική υποταγήν τούτου εις το θέλημα του Θεού».*

Η δεύτερη Εισήγηση αφορούσε στο θέμα: *«Το ψαλτήριο στην λατρεία της Ορθοδόξου Εκκλησίας»*

. Ο Εισηγητής, Ελλογιμώτατος κ. Γεώργιος Φίλιας, Καθη-γητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, τόνισε τα ακόλουθα: *«Για να πάρη τη θέση το ψαλτήριο στην χριστιανική λατρεία συνέβαλαν πολλοί λόγοι...Μέσα σ' αυτό υπήρχαν θαυμάσιοι Ψαλμοί, άριστα προσαρμοζόμενοι προς το πνεύμα της όλης λατρείας. Υπήρχαν και οι προφητείες αναφερόμενες στο Χριστό. Ήδη στην Καινή Διαθήκη και ο Κύριος ο Ίδιος και οι Απόστολοι και βραδύτερα οι Πατέρες σχεδόν σε κάθε Ψαλμό βρίσκουν μεσσιανικά στοιχεία. Προφητείες που εξεπληρώθησαν κατά γράμμα στο πρόσωπο και το έργο του Κυρίου και της Εκκλησίας Του. Με το νέο αυτό πρίσμα οι Ψαλμοί εκχριστιανίζονται· ή μιλά σ' αυτούς ο Θεός Πατήρ προς το Χριστό ή ο Χριστός προς τον Πατέρα ή η Εκκλησία προς το Χριστό ή ο Χριστός προς την Εκκλησία ή ο ιερός ποιητής ψάλλει το πάθος και την δόξα του Χριστού. Με ανάλογο ερμηνευτικό τρόπο παρέκαμψαν και ωρισμένες δυσκολίες, φράσεις που αναφέρονται στους εχθρούς και είναι γεμάτες οργή και εκδίκηση, που δεν θα ταίριαζαν εύκολα στο στόμα των Χριστιανών».*

Ο τρίτος εισηγητής, Ελλογιμώτατος κ. Αθανάσιος Πα-παρνά-κης, Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσα-λονίκης πραγματεύθηκε το θέμα: *«Από το ιουδαϊκό Σάββατο στην χριστιανι-κή Κυριακή».* Ο ομιλητής υπογράμμισε: *«Ο θεσμός του Σαββάτου αναγνωρίζεται ανέκαθεν ως ένας από τους σημαντικότερους θεσμούς της Π. Διαθήκης, ιδιαιτέρως του βιβλικού αλλά και διαχρονικά του Ισραήλ, γενικότερα. Σύμφωνα με ένα φημισμένο λόγιο της νεώτερης εβραϊκής παράδοσης, που αποδίδεται στον*

Ιουδαίο ποιητή και φιλόσοφο Ahad Ha'am (Asher Ginsberg, 1856-1927) ''περισσότερο από το Ισραήλ που διαφύλαξε το Σάββατο, το Σάββατο διαφύλαξε το Ισραήλ''. Εντούτοις παραμένουν άγνωστες μέχρι σήμερα οι ιστορικές απαρχές του Σαββάτου, παρά την εντατική έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί για πολλές δεκαετίες από πολλούς και διακεκριμένους επιστήμονες της βιβλικής και όχι μόνον επιστήμης. Έχουν διατυπωθεί πολλές θεωρίες με τις οποίες αναζητούνται τα ιστορικά του ίχνη, στον τόπο και στον χρόνο, σε ολόκληρη σχεδόν την αρχαία Εγγύς Ανατολή, από την Χαναάν και την Μεσοποταμία έως την Αίγυπτο, αλλά η απουσία επαρκών στοιχείων από το παρελθόν είναι ακόμη απαγορευτική για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων».

Επακολούθησε γόνιμη συζήτηση και ενδιαφέρουσες τοποθετήσεις των Συνέδρων και πριν από το Δείπνο συζητήθηκαν λειτουργικά θέματα γενικής φύσεως.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

“Οφείλουμε να διαφυλάξουμε την ιερότητα της Θείας Λατρείας” είπε ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών στο Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο